

Діденко Марина Сергіївна,
аспірант кафедри загальної
та практичної психології
Інституту менеджменту та психології
ДВНЗ «УМО» НАПН України

СИСТЕМНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ»

Анотація. У статті визначено актуальність вивчення феномену професійно значущих якостей особистості в період розвитку суспільства. Розглянуто теоретичні аспекти поняття «професійно значущі якості», їх сутність, класифікацію, підходи до розуміння цього явища. Проаналізовано взаємозв'язок професійної діяльності і системи професійно важливих якостей. Підкреслено, що професійно значущі якості є певним симптомокомплексом якостей, специфічних для кожного виду діяльності. З'ясовано місце таких якостей у загальній характеристиці особистості фахівця та структурі особистості. Розкрито етапи формування професійно значущих якостей особистості у процесі оволодіння професією.

Ключові слова: особистість, професійна діяльність, якості особистості, професійно значущі якості, професіонал.

Діденко Марина Сергеевна

СИСТЕМНО-ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КАТЕГОРИИ «ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИМЫЕ КАЧЕСТВА ЛИЧНОСТИ»

Аннотация. В статье рассмотрена актуальность изучения феномена профессионально значимых качеств личности в период развития общества. Изучены теоретические аспекты понятия «профессионально значимые качества», их сущность, классификация, подходы к пониманию данного явления. Проанализирована взаимосвязь профессиональной деятельности и системы профессионально важных качеств. Подчеркнуто, что профессионально значимые качества являются определенным симптомокомплексом качеств, специфических для каждого вида деятельности. Определено место таких качеств в общей характеристике личности специалиста и в структуре личности. Раскрыты этапы формирования профессионально значимых качеств личности в процессе овладения профессией.

Ключевые слова: личность, профессиональная деятельность, качества личности, профессионально значимые качества, профессионал.

Didenko Maryna Sergeevna

SYSTEM AND THEORETICAL STUDY OF THE CATEGORY OF PROFESSIONALLY SIGNIFICANT QUALITIES OF PERSONALITY

Annotation. The article discusses the relevance of studying the phenomenon of professionally significant qualities of the person at this moment of development of our

society. Were studied the theoretical aspects of the concept of «significant professional quality», their essence, were considered the classification of professionally significant qualities, and approaches to understanding this phenomenon. The correlation of professional activity and professionally important qualities were analyzed. It was determined that professionally important quality is a definite symptom quality complex, specific to each activity. Found a place of such qualities in overall performance specialist personality and their place in the structure of personality. Disclosed stages of professionally significant qualities of the person in the process of mastering the profession.

Key words: *personalit, professional activity, personality traits, professionally significant qualities, professional.*

Постановка проблеми

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні реалії життя, зокрема ринкові умови господарювання, та постійні економічні кризи зумовили суттєві зміни до вимог підготовки різних спеціалістів. Психологам, які вивчають суб'єкт праці, треба знати особливі вимоги професії до психологічних якостей працівника, що в подальшому допоможе визначити ступінь відповідності людини обраній професії.

У загальній системі особистості фахівця професійні якості займають одне з провідних місць. Тому зараз досить актуальним стає питання вивчення явища професійно значущих якостей особистості та їх зв'язку з конкурентоспроможністю працівника на ринку праці.

Аналіз досліджень і публікацій

Професійно значущі якості фахівця та способи їх формування розглядалися у багатьох педагогічних, психологічних, соціальних дослідженнях. Кожний з дослідників по-своєму трактує це поняття залежно від того, у якому ракурсі розглядається ця важлива категорія особистості. До вчених, які цікавилися цією проблемою, можна віднести І. Алексеєву¹, Н. Волкову, Е. Зеєра², А. Карпова⁵, А. Маркову, О. Силкіна⁷, В. Сластьоніна, В. Шадрикова⁹ та інших.

Проблему розвитку професійно значущих якостей була сформульована ще у двадцяті роки ХХ ст. радянськими дослідниками — Н. Левітовим, А. Толчинським, І. Шпільрейном.

Метою статті є дослідження сутності поняття «професійно значущі якості особистості» та огляд трактування цієї дефініції у психолого-педагогічній літературі.

---

¹ Алексеєва І. Ю. Диагностика профессионально важных качеств / И. Ю. Алексеєва, А. В. Батаршев, Е. В. Майорова. — СПб. : Питер, 2007. — 192 с.

² Зеєр Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э. Ф. Зеєр. — Свердловск : Изд-во «Урал», 1988. — 120 с.

⁵ Психология труда: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 03100 «Педагогика и психология» / А. В. Карпов [та ін.] ; под ред. А. В. Карпова. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 350 с.

⁷ Силкін О. О. Зміст терміну «Професійно значущі якості особистості» і технологія визначення цих якостей для окремого фахівця / О. О. Силкін // Наукові праці. — Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2011. — Вип. 9(191). — С. 152–155. — (Серія «Педагогіка, психологія і соціологія»).

⁹ Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека: учеб. пособие / В. Д. Шадриков. — М. : Логос, 1996. — 320 с.

Виклад основного матеріалу

Професійна діяльність — це діяльність людини у певній сфері праці за набутою професією (спеціальністю). Вона вимагає від людини сукупності спеціальних знань, навичок, особистісних якостей і відрізняється від захоплення й хобі тим, що здійснюється у робочий час.

Формування особистості професіонала здійснюється впродовж усього його професійного життя: починається із виникнення мотиву освоїти певний вид діяльності; продовжується підготовкою у вищому навчальному закладі, професійною діяльністю за фахом й досягненням високого рівня професійної майстерності та зрілості. У цьому ж процесі професійного розвитку — професіогенезі, який є досить складним і тривалим, зароджуються та вдосконалюються професійно важливі якості.

В. Шадріков виділив основні функціональні блоки системи діяльності особистості: мотиви, цілі, програма та інформаційна основа діяльності; пізнавальні процеси, схвалення рішень та підсистема професійно значущих якостей.

У психологічній системі діяльності особливе місце належить професійно значущим якостям (ПЗЯ), які виступають як внутрішні характеристики людини і відображають зовнішні специфічні впливи, що виступають у формі професійних вимог до особистості⁶.

Оскільки у статті ми оперуватимемо цими поняттями, варто зазначити, що у психології паралельно існують два терміни: «професійно важливі» і «професійно значущі» якості особистості. З погляду лексикології їх значення тотожні, адже це слова-синоніми. Відповідно до тлумачного словника української мови, прикметник «значущий» тлумачиться як важливий, серйозний, який має неабияке значення⁴. Тому ми не розмежовуватимемо ці поняття як такі, що істотно відрізняються, а вважатимемо їх двома назвами одного явища.

Психологами встановлено, що будь-яка діяльність реалізується на базі системи професійно значущих якостей, що являє собою певний набір симптомокомплексів суб'єктивних якостей, своєрідних для тої чи іншої професійної діяльності.

Як професійно значущі якості можуть виступати не тільки психічні, а й непсихічні ознаки суб'єктів (конституціональні, соматичні, нейродинамічні тощо). За думкою В. Шадрікова, професійно значущі якості виступають у ролі тих внутрішніх умов, через які переломлюються зовнішні впливи і вимоги діяльності. Вони є вузловим моментом формування психологічної системи діяльності⁵.

До структури професійної придатності відносять такі групи індивідуальних якостей:

- *абсолютні* професійно важливі якості (ПВЯ) — властивості, потрібні для виконання діяльності як такої на мінімально допустимому або нормативно заданому рівні;

---

⁶ Психологія праці: навч. посіб. / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Воляннюк, О. О. Солтик; заг. ред. Г. В. Ложкіна. — Хмельницький: ХНУ, 2013. — 191 с.

⁴ Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. — К.: Вид-во «Аконіт», 2003. — Т. 1. — 926 с.

⁵ Психологія труда: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 03100 «Педагогика и психология» / А. В. Карпов [та ін.]; под ред. А. В. Карпова. — М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 350 с.

- *відносні ПВЯ* — ті, які визначають собою можливості досягнення суб'єктом високих («наднормативних») кількісних і якісних показників діяльності («ПВЯ майстерності»);

- *анти-ПВЯ*: структура професійної придатності передбачає мінімальний рівень їх розвитку або навіть відсутність. Це властивості, які виступають професійними протипоказаннями до тієї чи іншої діяльності⁵.

Важливо зазначити, що будь-яка діяльність здійснюється на базі системи ПВЯ. Це означає, що кожна діяльність вимагає, по-перше, певної сукупності професійно важливих якостей, по-друге, ця сукупність є не сумою якостей, а їх закономірно організованою системою. Між певними професійно значущими якостями встановлюються функціональні взаємозв'язки компенсаторного і сприятливого типів; сама ж система ПВЯ виступає як певний симптомокомплекс суб'єктивних якостей, специфічних для тої чи іншої діяльності.

Вивчаючи вимоги до професії, всі професійно значущі якості можна узагальнити і розділити на дві великі групи — це *загальні професійні якості*, що окреслюють успіх роботи всіх спеціалістів або ж їх групи (наприклад, керівники видів збройних сил), та *спеціальні якості*, активно включені в діяльність спеціалістів лише окремого профілю, випускників деяких вузів. З урахуванням рівня спеціальності повну ієрархію груп (рівнів) ПЗЯ можна показати в такому вигляді:

- якості, потрібні будь-якому спеціалісту;
- якості, професійно важливі для випускників усіх навчальних закладів (будь-якого керівника);
- якості, загальні для керівників того чи іншого напрямку діяльності;
- якості, що відображають своєрідність роботи керівника визначеного профілю професійної діяльності (командного, інженерного);
- спеціальні якості, специфічні тільки для якогось конкретного спеціаліста³.

Формування підсистеми ПЗЯ — достатньо складний психологічний процес. Суть цього процесу — функціональне об'єднання окремих професійно важливих якостей, які починають проявляти себе в режимі взаємодії.

Численні дослідження підсистеми ПЗЯ і процесу їх формування дають можливість виділити дві важливі категорії професійно важливих якостей. Перша — ПЗЯ, які характеризуються безпосереднім зв'язком з параметрами діяльності (кореляцією з ними) — *провідні якості*. Друга — професійно значущі якості, які мають найбільше зв'язків всередині системи і з іншими якостями, тобто характеризуються найбільшою структурною вагою і, відповідно, займають центральне місце у всій системі якостей — *базові професійно значущі якості*⁵. Саме базові ПЗЯ є основою для формування підсистеми професійно значущих якостей в цілому. Навколо них або на їх базі об'єднуються, структуруються й організовуються всі інші якості суб'єкта, потрібні для забезпечення діяльності або її основних дій чи функцій.

---

⁵ Психологія труда: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 03100 «Педагогика и психология» / А. В. Карпов [та ін.] ; под ред. А. В. Карпова. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 350 с.

³ Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / М. С. Корольчук. — 2-е вид., випр. та допов. — К. : Ельга, Ніка-центр, 2004. — 400 с.

Між провідними і базовими ПВЯ можуть складатися різні відношення. Одна і та сама якість в різних випадках може виступати як провідна або як базова, або одночасно як та й інша. В останньому випадку значущість ПВЯ для забезпечення діяльності є найбільшою.

У всіх видах діяльності прийнято розрізняти ті індивідуальні якості, які відповідають власне за її виконання, і ті, які необхідні для сприйняття і прийому професійно значущої інформації. Тому прийнято говорити про ПВЯ *виконання* та *інформаційні* ПВЯ.

Для деяких видів діяльності актуальним є виділення професійно важливих якостей, які виступають такими в нормальних умовах її виконання, і ті, які необхідні в ускладнених або екстремальних умовах. Останнє пояснюється тим, що екстремальні умови часто-густо пов'язані з підвищеною небезпекою, загрозою і вимагають від людини інших якостей і властивостей, ніж ті, які потрібні в звичних умовах. Для екстремальних умов характерні не тільки інші професійно важливі якості (в порівнянні з нормальними), а й інші системи професійно важливих якостей в цілому.

Що стосується визначення поняття «професійно значущі якості», то сьогодні існує значна кількість його різноманітних трактувань. Деякі з них наведені у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз основних визначень терміна «професійно значущі якості» (ПЗЯ)

А. Карпов	Це індивідуальні властивості суб'єкта діяльності, які необхідні й достатні для реалізації діяльності на нормативно заданому рівні і які значимо й позитивно корелюють хоча б з одним (або декількома) її основними результативними параметрами — якістю, продуктивністю, надійністю
С. Батишев	Це ті якості, які допомагають людині найбільш ефективно реалізувати себе у конкретних видах трудової діяльності
А. Каганов	Атрибути особистості, які покликані забезпечувати її успішний трудовий старт і високі виробничі показники
І. Алексеева	Це індивідуальні властивості суб'єкта діяльності, які необхідні і достатні для реалізації цієї діяльності на нормативно заданому рівні
В. Дружинін	Це будь-які якості суб'єкта, які задіяні в процесі діяльності і забезпечують ефективність її виконання за параметрами продуктивності, якості праці і надійності
Є. Льїна	Це такі функціональні якості і особистісні особливості людини, які сприяють успішному виконанню певної професійної діяльності
О. Ермолаєва	Психологічний потенціал для формування знань, умінь і навичок; а вони, в свою чергу, є необхідною умовою і ресурсом формування професійної компетентності
О. Шушеріна	Це ті якості, які вимагаються сучасним суспільством від фахівців певної професії, впливають на успішність навчальної діяльності студента, дають йому можливість найефективніше реалізувати себе і розвиток яких забезпечує у подальшому високу якість його професійної діяльності
В. Шадріков	Це індивідуальні якості суб'єкта діяльності, які впливають на ефективність цієї діяльності й успішність її виконання
О. Силкін	Це сукупність соціально і біологічно обумовлених компонентів особистості, які допомагають успішно виконувати певний вид трудової діяльності
М. Громкова	Це сукупність таких якостей фахівця, які слугують успішному виконанню професійної діяльності, ефективному розв'язанню професійних задач, особистісному професійному зростанню та вдосконаленню
О. Гура	Це якості суб'єкта діяльності, які впливають на ефективність цієї діяльності й успішність її виконання; є стійкими, суттєвими, рівноцінними та можуть бути оцінені
О. Смирнова	Індивідуальні особливості людини, які виступають умовою успішного опанування професією та професійною діяльністю
О. Шелепова	Це компонент професійної придатності, тобто такі якості, які необхідні людині для успішного розв'язання професійних завдань

Щоб підсумувати все вищесказане, нами створено уточнену модель місця та ролі професійно значущих якостей і структури діяльності (рис. 1).

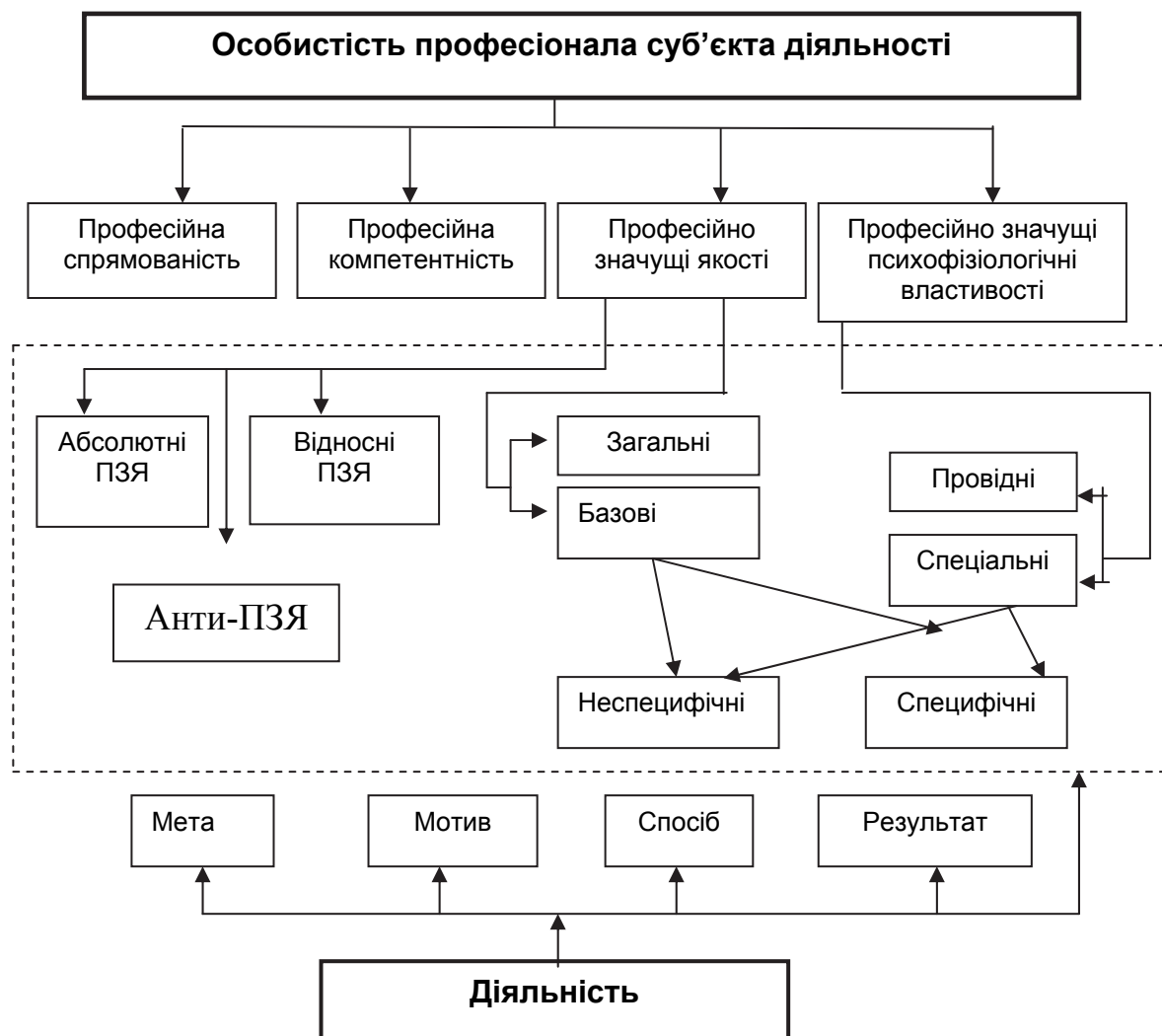

Рис. 1. Місце та ролі ПЗЯ особистості в структурі діяльності

Всі визначення поняття «професійно значущі якості» є слушними і доповнюються одне одним. Ми теж маємо своє бачення цього поняття. На нашу думку, **професійно значущі якості** — це набір якостей особистості, які дають змогу їй успішно виконувати певний вид діяльності і стати конкурентоспроможним фахівцем обраної сфери.

Аналізуючи визначення професійно значущих якостей особистості, можна їх згрупувати у три підходи. Відповідно до першого (А. Каганов, С. Батишев, О. Силкін та ін.), ПЗЯ — це психофізіологічні характеристики особистості, її здібності і здатності. Автори другого підходу (А. Карпов, В. Шадріков, І. Алексеєва та ін.) до ПЗЯ відносять індивідуально-психологічні особливості й властивості фахівця. Згідно з третім підходом (О. Ермолаєва, О. Шушеріна), ПЗЯ — уміння, здібності й властивості особистості, що формуються у процесі навчання. Нам особисто імпонує другий підхід, але ми також вважаємо, що систему професійно важливих якостей особистості можна формувати і розвивати у процесі навчання чи оволодіння певними особливостями професії.

Крім професійно значущих якостей особистості, притаманних певній професії, дослідники виділяють низку якостей, що є важливими для досягнення успіху у будь-якій професії. О. Смирнова називає їх *специфічними* і *неспецифічними*. На сьогодні базовою вважається п'ятифакторна модель особистості, або модель «великої п'ятірки» Голдберга¹¹. Він зазначав, що «велика п'ятірка» включає в себе відкритість до досвіду (тобто схильність до творчості, незалежності і зацікавленості в різноманітності), сумлінність (яка споріднена з готовністю, обережністю і дисциплінованістю), екстраверсію (схильність бути компанійським, веселим і відкритим), доброзичливість (прагнення бути співчутливим, приємним, довірливим і підтримувати довколишніх) і нейротизм (емоційна стабільність). Деякі професії вимагають конкретних рис особистості, які пов'язані з атрибутами посадових вимог. Успішна кар'єра особистості залежить від сумісності посади і наявності певних рис, яких вимагає певна посада. Тому, на нашу думку, синергія особистісних якостей приводить до професіоналізму людини у певному виді діяльності.

На думку акмеологів (О. Бодалева, А. Деркача, В. Зазикіна, Н. Кузьміної та ін.), до професійно значущих якостей, що визначають конкурентоспроможність будь-яких спеціалістів, відносяться: професійне цілепокладання; рефлексія; професійна зацікавленість; творчий підхід до професійної діяльності; здатність і готовність до безперервного загального та професійного саморозвитку; професійне честолюбство, прагнення до успіху; організаторські здібності, задоволеність працею тощо⁸. Важливими також в цьому аспекті є особливі для конкретних спеціалістів ПВЯ, що обумовлені характером їхньої діяльності⁹. У такому ракурсі ПВЯ вважається одним із компонентів моделі конкурентоспроможності спеціаліста.

На думку Е. Зеєра, професійно важливі якості особистості є складовою професійно обумовленої структури спеціаліста. Він виділив 4 підструктури особистості: професійна спрямованість, професійна компетентність, професійно важливі якості, професійно значущі психофізіологічні властивості¹⁰.

Формування підсистеми ПЗЯ відбувається за таких умов: у людини вже є певні якості, і під час освоєння професій відбувається їх перестройка відповідно до особливостей професійної діяльності. Це відбувається у такій логічній послідовності: а) перенастроювання якостей відповідно до професійної діяльності; б) поява і розвиток нових якостей та здібностей; в) формування індивідуального стилю діяльності, що ніби «вінчає» розвиток професіонала.

Оскільки нині існує значна різноманітність професій, кожна з яких вимагає від людини своєрідних якостей, то важливим є диференційований підхід як до визначення комплексу ПВЯ, так і до їх розвитку у процесі професійної підготовки. А

---

¹¹ Goldberg L. R. The development of markers for Big Five Factor Struct / L. R. Goldberg. Psychol. Asses. — 1992. — 4(1). — P. 26-42.

⁸ Хазанова С. А. Конкурентоспособность специалистов как акмеологическая категория [электронный ресурс] / С. А. Хазанова // Вестник Адыгейского государственного университета. — 2009. — Вып. № 3. — (Серия «Педагогика и психология»). — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/konkurentosposobnost-spetsialistov-kak-akmeologicheskaya-kategoriya>

⁹ Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека: учеб. пособие / В. Д. Шадриков. — М. : Логос, 1996. — 320 с.

¹⁰ Шелепова Е. С. О проблеме профессионально важных качеств субъекта трудовой деятельности / Е. С. Шелепова. — Тверь : Изд-во ТГУ, 2007.

якості особистості є інтегральним продуктом тих діяльностей, якими вона займалася, а її нинішня активність — головний фактор змін, що відбуваються. Тобто професійна діяльність є простором для розвитку й вдосконалення наявних якостей та утворення нових.

У процесі ж професійної підготовки тільки формується система потрібних якостей відповідно до вимог майбутньої діяльності. Складові психологічної структури особистості (темперамент, характер, здібності, індивідуальні особливості пізнавальних і емоційно-вольових процесів; життєвий і професійний досвід; спрямованість) також зазнають змін, «підлаштовуються» під майбутню професійну діяльність.

Отже, випускник ВНЗ повинен мати первинний комплекс ПВЯ, який змінюється, удосконалюється під впливом умов професійної діяльності й набуває більш високого рівня розвитку.

Аналіз даних, отриманих з різних професій, дав змогу виділити чотири етапи формування професійних якостей у процесі оволодіння професією⁵:

- 1) входження в професію;
- 2) первинна професіоналізація;
- 3) стабілізація;
- 4) вторинна професіоналізація.

На першому етапі особистість освоює діяльність за інструкцією, не маючи власного досвіду. Система професійних здібностей ще не сформувалась. Основною професійно важливою якістю в цей момент є довготривала пам'ять і низка спеціальних ПВЯ, кількість яких обмежена.

На другому етапі по мірі набуття індивідуального досвіду відбувається розвиток провідних ПВЯ першого етапу. При цьому збільшується роль тих ПВЯ, які відповідають за прийом інформації.

У фазі стабілізації професійні здібності, що відповідають за прийом і опрацювання інформації, виступають на перший план, тоді як частина професійних здібностей випадає із структури ПВЯ. При цьому ці якості в кількісному плані можуть залишатися на високому рівні. На цьому рівні починає реалізуватися діяльність в індивідуальному способі її виконання. Суб'єкт звертає більше уваги на прогнозування та планування діяльності.

На останньому етапі відбувається зміна ПВЯ. Суб'єкт переходить від системи професійних здібностей, які реалізувались діяльністю, до накопичення професійного досвіду, до системи ПВЯ, що базується на особистому досвіді.

Розвиток особистісних якостей під час оволодіння професією залежить від особливостей конкретного виду діяльності. При цьому формування тих чи інших ПВЯ може відбуватися неусвідомлено, сам індивід може не помічати тих змін, що з ним відбуваються.

Висновки

Аналіз літературних джерел показав, що будь-яка діяльність реалізується на базі системи професійно важливих якостей. Це означає, що кожна діяльність вимагає

---

⁵ Психологія труда: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 03100 «Педагогика и психология» / А. В. Карпов [та ін.] ; под ред. А. В. Карпова. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 350 с.

певної сукупності професійно значущих якостей, що є закономірно організованою системою, яка виступає як певна сукупність суб'єктивних властивостей, специфічна для тієї чи іншої діяльності. Вона не задана в готовому вигляді, а формується у суб'єкта в процесі оволодіння ним певним видом діяльності. Професійно значущі якості досліджують багато вчених із різними підходами до визначення цього поняття. Ми розуміємо під професійно значущими якостями набір якостей особистості, що уможливають успішне виконання певного виду діяльності і допомагають стати конкурентоспроможним фахівцем обраної сфери.

Перспективи та напрями подальших досліджень

Наступним етапом дослідження має стати розробка системи професійно значущих якостей для конкретних фахівців (менеджерів організацій), визначення особливостей їхньої діагностики та розвитку.

Список використаних джерел

1. Алексеева И. Ю. Диагностика профессионально важных качеств / И. Ю. Алексеева, А. В. Батаршев, Е. В. Майорова. — СПб. : Питер, 2007. — 192 с.
2. Зеер Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э. Ф. Зеер. — Свердловск : Изд-во «Урал», 1988. — 120 с.
3. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / М. С. Корольчук. — 2-е вид., випр. та допов. — К. : Ельга, Ніка-центр, 2004. — 400 с.
4. Новий тлумачний словник української мови: у 3-х т. — К. : Вид-во «Аконіт», 2003. — Т. 1. — 926 с.
5. Психология труда: учебник для студ. вузов, обучающихся по спец. 03100 «Педагогика и психология» / А. В. Карпов [та ін.] ; под ред. А. В. Карпова. — М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. — 350 с.
6. Психологія праці: навч. посіб. / Г. В. Ложкін, Н. Ю. Воляннюк, О. О. Солтик ; за заг. ред. Г. В. Ложкіна. — Хмельницький : ХНУ, 2013. — 191 с.
7. Силкін О. О. Зміст терміну «Професійно значущі якості особистості» і технологія визначення цих якостей для окремого фахівця / О. О. Силкін // Наукові праці. — Донецьк : ДВНЗ «ДонНТУ», 2011. — Вип. 9(191). — С. 152–155. — (Серія «Педагогіка, психологія і соціологія»).
8. Хазанова С. А. Конкурентоспособность специалистов как акмеологическая категория / С. А. Хазанова // Вестник Адыгейского государственного университета. — 2009. — Вып. 3. — (Серия «Педагогика и психология»). — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/konkurentosposobnost-spetsialistov-kak-akmeologicheskaya-kategoriya>
9. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека: учеб. пособие / В. Д. Шадриков. — М. : Логос, 1996. — 320 с.
10. Шелепова Е. С. О проблеме профессионально важных качеств субъекта трудовой деятельности / Е. С. Шелепова. — Тверь : Изд-во ТГУ, 2007.
11. Goldberg L. R. The development of markers for Big Five Factor Struct / L. R. Goldberg Psychol. Asses. — 1992. — 4(1). — P. 26–42.

SYSTEM AND THEORETICAL STUDY OF THE CATEGORY OF «PROFESSIONALLY SIGNIFICANT QUALITIES OF PERSONALITY»

In the general system of the experts individual qualities, professional qualities occupy a leading position. So now the question of studying the phenomenon of professionally significant qualities of personality and their relation to the competitiveness of the worker in the labor market becomes very relevant. This paper analyzes the theoretical aspects of the concept of «professionally significant qualities», considers the classification of professionally significant qualities, approaches to understanding this phenomenon. A refined model of the place and role of professionally significant qualities in the structure of activity is created. Professionally significant qualities were explored by many scientists with different approaches to the definition of this concept. If we analyze the definition of professionally significant qualities of the individuality, we can group them into three sets. According to the first, PSQ — is the physiological characteristics of the individuality, his skills and abilities. The authors of the second approach PSQ include in its determination individual psychological characteristics and properties of a specialist. According to the third approach, PSQ — consist of skills, abilities and personality characteristics that are formed in the process of learning. In this work professionally significant qualities means a set of personality traits that gives a chance to personality successfully carry out a particular activity and become competitive in the chosen specialist area. It was determined that the system of professionally important qualities performs as a certain set of subjective properties specific to a particular activity. It is not set in the finished condition, and is formed for each personality in the process of mastering in certain activities. It is determined that professionally significant qualities are certain signs and symptoms qualities specific to each activity. The place of these qualities in the general characteristics of the individual expert and local structures of the individuality are determined. The stages of the professionally significant qualities of mastery in profession are revealed.

The next stage of the research should be the development of professionally important qualities for certain professionals (managers of organization) determination features of their diagnosis and development.